

О. О. Смагіна, ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”

КРИТЕРІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ВИПУСКАЮЧОЇ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ КАФЕДРИ

Смагіна О. О.

Критерії ефективності діяльності випускаючої університетської кафедри

У статті розглянуто критерії ефективності діяльності університетської кафедри та визначені відповідні їм індикатори за таким алгоритмом. По-перше, проаналізовано існуючі методики визначення рейтингів ВНЗ та рейтингів їхніх структурних підрозділів. Опрацьовано цей список, визначено критерії та індикатори, які, на наш погляд, доцільно використовувати для оцінки діяльності університетської кафедри. Отриманий список критеріїв структуровано відповідно до головних функцій університетської кафедри (навчальна, методична, науково-дослідна, виховна робота серед студентів, підготовка науково-педагогічних кадрів та підвищення кваліфікації фахівців). Кожному з п'яти критеріїв поставлено у відповідність від 5 до 11-ти індикаторів, залежно від змісту критеріїв. Після цього шляхом експертного оцінювання визначено значущість кожного з цих критеріїв та індикаторів для об'єктивної оцінки діяльності кафедри. Остаточний комплекс критеріїв та індикаторів було сформовано з урахуванням думок експертів.

Ключові слова: рейтинг, комплексний критерій, індикатор, університетська кафедра, ефективність діяльності університетської кафедри.

Смагіна О.А.

Критерии эффективности деятельности выпускающей университетской кафедры

В статье рассмотрены критерии эффективности деятельности университетской кафедры и определены соответствующие им индикаторы по такому алгоритму. Во-первых, проанализированы существующие методики определения рейтингов ВУЗов и рейтингов их структурных подразделений. Проработан этот список, определены критерии и индикаторы, которые, на наш взгляд, целесообразно использовать для оценки деятельности университетской кафедры. Полученный список критериев структурирован в соответствии с главными функциям университетской кафедры (учебная, методическая, научно-исследовательская, воспитательная работа среди студентов, подготовка научно-педагогических кадров и повышение квалификации специалистов). Каждому из пяти критериев поставлено в соответствие от 5 до 11-ти индикаторов, в

зависимости от содержания критериев. После этого путем экспертного оценивания определена значимость каждого из этих критериев и индикаторов для объективной оценки деятельности кафедры. Окончательный комплекс критериев и индикаторов был сформирован с учетом мнений экспертов.

Ключевые слова: рейтинг, комплексный критерий, индикатор, университетская кафедра, эффективность деятельности университетской кафедры.

Науковці та освітяни–практики (О. В. Юркова, С. Д. Резнік, Д. В. Іус, Д. П. Тевс, Я. Л. Горшеніна, Є. М. Локтєв, А. В. Мельников, Є. М. Хриков, Г. О. Бордовський, В. С. Лазарев, Б. П. Мартиросян, Ю. С. Брановський, М. І. Жалдак, Ю. О. Жук, В. І. Клочко, Н. В. Морзе та інші) відзначають необхідність удосконалення діяльності ВНЗ та їхніх структурних підрозділів з метою активізувати реформаційні процеси в галузі вищої освіти, спрямовані на досягнення рівня світових стандартів. Провідною структурою, без ефективної діяльності якої неможливе розв'язання цих завдань, є кафедра. З огляду на це пошук шляхів удосконалення діяльності університетської кафедри є актуальним.

Мета статті – обґрунтувати критерії та відповідні індикатори ефективності діяльності університетської кафедри.

Обґрунтування критеріїв ефективності діяльності університетської кафедри та визначення відповідних їм індикаторів здійснювалося за таким алгоритмом. По-перше, ми проаналізували існуючі методики визначення рейтингів ВНЗ та рейтингів їхніх структурних підрозділів. Далі ми опрацювали цей список, визначивши критерії та індикатори, які, на наш погляд, доцільно використовувати для оцінки діяльності університетської кафедри. Структурували отриманий список критеріїв відповідно до головних функцій університетської кафедри (навчальна, методична, науково-дослідна, виховна робота серед студентів, підготовка науково-педагогічних кадрів та підвищення кваліфікації фахівців). Кожному з п'яти критеріїв поставили у відповідність від 5 до 11-ти індикаторів, залежно від змісту критеріїв. Після цього шляхом експертного оцінювання ми визначили значущість кожного з цих критеріїв та

індикаторів для об'єктивної оцінки діяльності кафедри. Остаточний комплекс критеріїв та індикаторів було сформовано з урахуванням думок експертів.

Розглянемо детальніше цей алгоритм.

Першим етапом його реалізації зазначеного алгоритму був аналіз існуючих методик визначення рейтингів університетських кафедр.

Рейтинг – числовий або порядковий показник, що відображає важливість або значущість певного об'єкту або явища. В основу існуючих процедур рейтингування покладено різні критерії і різні методики оцінювання діяльності ВНЗ. Розглянемо найбільш відомі з них, а саме: рейтинг „Компас”, рейтинг журналу „Гроші” і рейтинг ВНЗ України „Топ-200” [3,4,5].

Виконавцем проекту „Топ–200 Україна” є кафедра ЮНЕСКО ”Вища технічна освіта, прикладний системний аналіз та інформатика [5]. Рейтингове місце кожного ВНЗ визначається на основі підсумовування індексу якості науково-педагогічного потенціалу, значення якого змінюється в діапазоні [0–50%], індексу якості навчання, що змінюється в діапазоні [0–30%] та індексу міжнародного визнання, який змінюється в діапазоні [0–20%]. Кожен з цих комплексних критеріїв визначається групою індикаторів. Так, якість науково-педагогічного потенціалу визначається через кількість штатних співробітників, обраних академіками НАН України, кількість штатних співробітників, обраних член-кореспондентами НАН України, кількість професорів серед штатних співробітників ВНЗ, кількість доцентів серед штатних співробітників ВНЗ, кількість докторів наук серед штатних співробітників ВНЗ, кількість кандидатів наук серед штатних співробітників ВНЗ, кількість штатних співробітників, нагороджених Державною премією в області науки і техніки або Державною премією ім. Т. Шевченка. Якість навчання визначається кількістю студентів, переможців та призерів міжнародних олімпіад (конкурсів), кількістю студентів, переможців та призерів загальноукраїнських олімпіад (конкурсів), співвідношення кількості магістрів до кількості бакалаврів та спеціалістів, масштабом ВНЗ. Міжнародне визнання характеризується кількістю іноземних студентів, членством навчального закладу у Європейській асоціації

університетів, членством навчального закладу у Великій хартії університетів, членством навчального закладу у Євразійській асоціації університетів, членством навчального закладу в мережі університетів країн Чорноморського регіону. Для порівняння діяльності різних ВНЗ України всі індикатори та критерії, як і загальний індекс рейтингової оцінки, були приведені до нормованої форми таким чином, щоб вони змінювалися в діапазоні [0–100]. Це дає можливість порівнювати діяльність українських університетів з кращими світовими вишами, які щорічно визначаються Інститутом вищої освіти Шанхайського університету „Джиао Тонг” та експертною групою при газеті Times. [5]

Наступна з проаналізованих нами методик визначення рейтингів ВНЗ України – рейтинг „Компас”, який був ініційований Компанією „Систем Кепітал Менеджмент” (СКМ) і Благодійним фондом „Розвиток України” (БФРУ) в рамках програми „Сучасна освіта”. Ідея проекту також знайшла підтримку з боку Всесвітнього Банку (World Bank) і інших Українських і міжнародних організацій.

Рейтинг „Компас” став першим загальнонаціональним рейтингом, що відображає оцінку якості освіти випускниками і потенційними працевлаштувачами. Проект спрямований на визначення ВНЗ, навчання в яких найбільшою мірою відповідає вимогам реального сектора економіки, а також гарантує випускникам надійні перспективи працевлаштування.

Кінцева мета проекту – створення рейтингу ВНЗ України, направленою на об'єктивну і прозору оцінку практичної цінності послуг вищої освіти для студентів; відповідності освітніх послуг вимогам реального сектора економіки; надання випускникам надійних перспектив працевлаштування після закінчення навчання.

Методологічну і дослідницько-аналітичну роботу в рамках рейтингу виконує Київський міжнародний інститут соціології (КМІС) [3]. Протягом 2009–2012 років методологія рейтингу залишається незмінною.

„Рейтинг ВНЗ України „Компас” проводиться із застосуванням методів особистого і телефонного інтерв'ю, опитування за допомогою електронної пошти і онлайн-опитування. Подібна дослідницька методологія була обрана з урахуванням того, щоб досягти якомога більшої кількості випускників різних ВНЗ і важкодоступних респондентів (працедавців, експертів).

Відповідно до мети дослідження його методологія передбачала вивчення наступних цільових аудиторій: представників компаній-працедавців; експертів; випускників ВНЗ, що беруть участь в рейтингу.

При розрахунку рейтингу „Компас” враховувалися наступні критерії:

- задоволеність випускників вузів отриманою ними освітою і можливістю застосувати її в трудовій діяльності (КР1);
- думка молодих фахівців з приводу можливостей отримати затребувану освіту у ВНЗ, де вони проходили навчання; включає такі аспекти, як оцінка практичної значущості навчання, сприяння ВНЗ працевлаштуванню випускників, досвід трудової діяльності випускників, задоволеність власним ВНЗ і визначення випускниками ВНЗ, що дають кращу підготовку в цілому;
- сприйняття працедавцями якості освіти в українських ВНЗ (КР2);
- визначення працедавцями українських ВНЗ, що дають випускникам кращу підготовку для роботи в їх компанії;
- сприйняття експертами якості освіти в українських ВНЗ (КР3);
- визначення компаніями-експертами українських ВНЗ, що дають кращу підготовку для роботи в їх компанії.
- співпраця між ВНЗ і компаніями-працедавцями (КР4);
- кількість компаній-працедавців і експертів, які співробітничать з ВНЗ.

[3]

За результатами оцінки ВНЗ у межах проекту „Компас” створюються три рейтинги – зведений рейтинг ВНЗ України, рейтинг ВНЗ України за напрямками підготовки і регіональні рейтинги ВНЗ України.

Особливість рейтингу ВНЗ України, що проводиться журналом „Гроші” з 2007 року, в тому, що якість підготовки фахівців у ВНЗ оцінюється

працедавцями. Представникам кадрових підрозділів (HR) крупних фірм пропонується виставити оцінку ВНЗ за десятибальною шкалою, де „0” означає, що „випускника цього ВНЗ я ніколи на роботу в нашу організацію не візьму”, а „10 балів” – „візьму із задоволенням, та ще і зарплату запропоную вище, ніж іншим”.

ВНЗ України оцінювали співробітники таких компаній, як „АВК”, „Астеліт” (Лайф), брендингове агентство „Inspire”, „Бюро Верітас Україна”, ДП „УВК Nemiroff”, ЗАТ „УРС” (ТМ Beeline), „Ин-тайм”, „Киевстар”, „Воля”, „Медіакрафт”, „МТС-Україна”, ВАТ „САН ІнБев Україна”, промислово-торгова компанія „Шабо”, СК „Архітектура і Технології”, СК „Оранта”, „Союз-Віктан”, ЮК „Правовий альянс”, ЮК „Старчук Плачинда і партнери”, ЮК „Шмаров і партнери”, KEY Communications, „ОТР-банк”, PR Evolution, PR-Service, TABASCO PR та інші.

На основі аналізу вище названих методик визначення рейтингів університетів та існуючих методик визначення рейтингів університетських кафедр (рейтинг викладачів та підрозділів ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, рейтингова оцінка діяльності кафедр та інститутів Самарського державного економічного університету, рейтинг викладачів та підрозділів Донецького національного технічного університету, рейтинг підрозділів університету з навчальної та навчально-методичної роботи Одеського національного політехнічного університету та інші) нами було сформовано список критеріїв та індикаторів, що використовуються для визначення рейтингів університетських кафедр. Відповідно до Берлінських принципів ранжирування вищих навчальних закладів для максимальної об’єктивності визначення рейтингів університетських кафедр застосовувались тільки ті показники, які мають однозначне трактування, можуть бути легко перевірені та використовуючи які можна порівнювати між собою кафедри, що відповідають за різні напрямки підготовки студентів [6].

У ході проектування системи оцінки якості діяльності університетських кафедр нами було визначено низку параметрів, що характеризують ефективність їх діяльності.

Оцінка діяльності кафедри здійснюється за допомогою сумарного критерію, що обчислюється за п'ятьма напрямками діяльності за формулою:

$$K_{\text{д.к.}} = K_{\text{н.д.}} + K_{\text{м.д.}} + K_{\text{н.-д. д.}} + K_{\text{в.д.}} + K_{\text{н.к.}},$$

де $K_{\text{д.к.}}$ – загальна оцінка діяльності кафедри;

$K_{\text{н.д.}}$ – оцінка методичної діяльності кафедри;

$K_{\text{н.-д. д.}}$ – оцінка науково-дослідної діяльності кафедри;

$K_{\text{в.д.}}$ – оцінка якості виховної роботи серед студентів;

$K_{\text{н.к.}}$ – оцінка якості підготовки науково-педагогічних кадрів.

Кожен комплексний критерій (якість навчальної, методичної, науково-дослідної, виховної роботи серед студентів, підготовки науково-педагогічних кадрів та підвищення кваліфікації фахівців) визначається групою індикаторів. Відповідно до функцій кафедри, виділимо критерії та індикатори, згідно з якими в подальшому будемо аналізувати реальний стан функціонування університетських кафедр. Вагові коефіцієнти визначалися за допомогою методу експертної оцінки.

У ході проведення експертного опитування були опитані вчені (доктори наук та кандидати наук) з різних ВНЗ України, а саме Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди, Харківської гуманітарно-педагогічної академія, Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, Житомирського державного університету імені Івана Франка, Міжрегіональної академії управління персоналом, Дніпропетровського університету економіки і права імені Альфреда Нобеля,

Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, Криворізького національного університету, державного вищого навчального закладу „Донбаський державний педагогічний університет”, Донецького національного університету.

У ході експертного опитування вчені обирали для кожного індикатору коефіцієнт значущості в діапазоні від 0 до 10 (0 – даний індикатор не має значення для оцінки рівня діяльності університетських кафедр; 10 – максимальна значущість індикатора). Також експертам було запропоновано дописати індикатори, яких на думку вчених, не вистачає для оцінки діяльності університетської кафедри. За результатами експертного опитування було виключено три індикатори, які на думку опитаних мають незначний вплив на діяльність кафедри. Розглянемо результати опитування експертів.

Для оцінювання якості навчального процесу було виділено такі індикатори: відсоток штатних ставок, зайнятих викладачами з вченими званнями та (або) ступенями. Для співробітників з вченим званням доцента та (або) вченого ступеня кандидата наук за результатами опитування значущість цього коефіцієнту дорівнює 8,4, а для вченого звання професора та (або) вченого ступеня доктора наук – 8,6. Другий індикатор, що відповідає цьому критерію – це питома вага годин курсів лекцій, прочитаних професорами, докторами наук кафедри, у загальному фонді їх навчального навантаження за навчальний рік. Коефіцієнт значущості для цього індикатора за оцінками експертів дорівнює 7,7. Наступний індикатор з цієї групи критеріїв – загальна кількість студентів денної форми навчання, коефіцієнт значущості для цього індикатора дорівнює 6,2. Цей індикатор визначається шляхом прямих вимірів. Ваговий коефіцієнт для цього індикатора менше, ніж для попередніх, тому що порівняно з ними на оцінку ефективності діяльності університетської кафедри цей індикатор впливає у значно меншій мірі. Проте він є показником популярності напрямку підготовки загалом та окремої кафедри зокрема. Співвідношення кількості магістрів до кількості бакалаврів і спеціалістів є четвертим індикатором для критерію якості навчального процесу, коефіцієнт

значущості для цього індикатора дорівнює 6,5. Індикатор визначається за формулою:

$$I_{c.k.} = \frac{M}{B + C},$$

де M – кількість студентів кафедри, що отримали диплом магістра у попередньому році;

B – кількість студентів кафедри, що отримали диплом бакалавра у попередньому році;

C – кількість студентів кафедри, що отримали диплом спеціаліста у попередньому році.

П'ятий з індикаторів цієї групи – відсоток бакалаврів, які закінчили ВНЗ з відзнакою, коефіцієнт значущості для цього індикатора дорівнює 7. Кількість бакалаврів, які закінчили ВНЗ з відзнакою, визначається шляхом прямих вимірів, а загалом індикатор визначається за формулою:

$$I_{\%} = \frac{B_{звідзн.}}{B} \cdot 100\%,$$

де $B_{звідзн.}$ – кількість бакалаврів, що закінчили ВНЗ з відзнакою у попередньому році;

B – загальна кількість бакалаврів, що закінчили ВНЗ у попередньому році.

Шостий індикатор, що відповідає критерію якості навчальної роботи – відсоток спеціалістів, які закінчили ВНЗ з відзнакою, коефіцієнт значущості для цього індикатора дорівнює 7. Кількість спеціалістів, які закінчили ВНЗ з відзнакою визначається шляхом прямих вимірів, а загалом індикатор визначається за формулою:

$$I_{\%} = \frac{C_{звідзн.}}{C} \cdot 100\%,$$

де $C_{звідн.}$ – кількість спеціалістів, що закінчили ВНЗ з відзнакою у попередньому році;

C – загальна кількість спеціалістів, що закінчили ВНЗ у попередньому році.

Наступний індикатор – відсоток магістрів, які закінчили ВНЗ з відзнакою, коефіцієнт значущості для цього індикатора дорівнює 7,4. Кількість магістрів, які закінчили ВНЗ з відзнакою, визначається шляхом прямих вимірів, а загалом індикатор визначається за формулою:

$$I_{\sigma} = \frac{M_{звідн.}}{M} \cdot 100\%$$

де $M_{звідн.}$ – кількість магістрів, що закінчили ВНЗ з відзнакою у попередньому році;

M – загальна кількість магістрів, що закінчили ВНЗ у попередньому році.

Восьмий індикатор – абсолютна успішність (відсоток студентів, які навчаються без „незадовільно”), коефіцієнт значущості для цього індикатора дорівнює 7,1. Кількість студентів, які навчаються без „незадовільно”, визначається шляхом прямих вимірів, а загалом індикатор визначається за формулою:

$$I_{абс.усп.} = \frac{K_{без\ незад.}}{K_{загальна}} \cdot 100\%$$

де $K_{без\ незад.}$ – кількість студентів, які закінчили рік без „незадовільно” у попередньому році;

$K_{загальна}$ – загальна кількість студентів-випускників кафедри у попередньому році.

Дев'ятий індикатор, що відповідає цій групі критеріїв – відсоток студентів - учасників олімпіад, коефіцієнт значущості для цього індикатора

дорівнює 8,8 в разі, якщо це була міжнародна олімпіада, 8,5 – всеукраїнський рівень, 8,1 – регіональний рівень, 7,9 – загальноуніверситетський рівень. Кількість студентів - учасників олімпіад визначається шляхом прямих вимірів, а загалом індикатор визначається за формулою:

$$I_{\text{уч.олімп.}} = \frac{K_{\text{уч.олімп.}}}{K_{\text{загальна}}} \cdot 100\%$$

де $K_{\text{уч.олімп.}}$ – кількість студентів - учасників олімпіад у попередньому навчальному році;

$K_{\text{загальна}}$ – загальна кількість студентів кафедри всіх курсів у попередньому навчальному році.

Останній індикатор з цієї групи – це кількість запрошених іноземних викладачів для читання лекційних курсів з профільних дисциплін, коефіцієнт значущості для цього індикатора дорівнює 7,8. Цей індикатор визначається шляхом прямих вимірів.

У ході опитування експертами було запропоновано включити до списку індикаторів, що відповідає критерію якості навчальної роботи кількість консультацій, проведених позапланово

Для оцінювання якості методичної роботи було виділено такі індикатори як відсоток робочих програм, які затверджені за останні 3 роки. Коефіцієнт значущості для цього індикатора дорівнює 7,1. Кількість робочих програм, які затверджені за останні 3 роки, визначається шляхом прямих вимірів, а загалом індикатор розраховується за формулою:

$$I_{\text{р.пр.}} = \frac{K}{K_{\text{загальне}}} \cdot 100\%$$

де K – кількість робочих програм, які затверджені на кафедрі за останні 3 роки;

$K_{\text{загальна}}$ – загальна кількість робочих програм, які затверджені на кафедрі.

Другий індикатор, що відповідає цьому критерію – це кількість виданих навчальних посібників за останні 3 роки, коефіцієнт значущості для цього індикатора дорівнює 8. Визначається шляхом прямих вимірів.

Кількість навчальних посібників з грифом міністерства, виданих за останні 3 роки є третім індикатором для цієї групи критеріїв, коефіцієнт значущості дорівнює 8,6. Індикатор визначається шляхом прямих вимірів.

Кількість конспектів лекцій, які затверджені (в паперовому або електронному вигляді) за останні 3 роки є четвертим індикатором для цієї групи критеріїв, коефіцієнт значущості дорівнює 7,4. Індикатор визначається шляхом прямих вимірів.

Кількість методичних рекомендацій, які затверджені (надруковані або зареєстровані в електронному вигляді) за останні 3 роки є п'ятим індикатором для цієї групи критеріїв, коефіцієнт його значущості, на думку експертів, дорівнює 7,8. Індикатор визначається шляхом прямих вимірів.

Кількість електронних підручників, які зареєстровані за останні 3 роки, є шостим індикатором для цієї групи критеріїв, коефіцієнт значущості дорівнює 7,8. Індикатор визначається шляхом прямих вимірів.

Кількість електронних тестів та збірників контрольних завдань, які видані за останні 3 роки – останній індикатор з цієї групи критеріїв, коефіцієнт значущості дорівнює 8. Індикатор визначається шляхом прямих вимірів.

Перелік індикаторів критерію якості методичної роботи експерти доповнили такими: повнота методичного комплексу навчальної дисципліни та відсоток оновлення методичного комплексу (за навчальний рік), участь викладачів кафедри в розробці концепцій навчання, програм, підручників у складі авторських колективів (разом із співавторами з різних ВНЗ України).

Критерію якості науково-дослідної роботи відповідає 7 індикаторів. Перший з них – число доповідей штатних співробітників кафедри на наукових і науково-методичних конференціях за останні три роки. Коефіцієнт значущості для цього індикатора, на думку експертів, залежить від рівня проведення. Коефіцієнт значущості для наукових і науково-методичних конференцій,

проведених за кордоном, дорівнює 9, міжнародних конференцій, проведених в Україні, – 9, конференції всеукраїнського рівня – 8,4, регіонального та загальноуніверситетського рівня – 7,9 та 7,4 відповідно. Індикатор визначається шляхом прямих вимірів.

Наступний індикатор – кількість студентських публікацій за останні три роки, коефіцієнт значущості дорівнює 8,3. Індикатор визначається шляхом прямих вимірів. Третій індикатор – наявність аспірантури на кафедрі, коефіцієнт значущості, на думку експертів, дорівнює 9,1. Четвертий індикатор – наявність докторантури на кафедрі, коефіцієнт значущості дорівнює 9.

П'ятий індикатор з цієї групи – кількість конференцій, які проводить кафедра (за останні три роки), ваговий коефіцієнт залежить від рівня проведення. Коефіцієнт значущості для наукових і науково-методичних конференцій міжнародного рівня дорівнює 8,8, всеукраїнський рівень – 8,6, конференцій регіонального та загальноуніверситетського рівня – 8,2 та 7,8 відповідно. Індикатор визначається шляхом прямих вимірів.

Наявність наукових шків, визнаних на різних рівнях, – шостий індикатор з цієї групи, ваговий коефіцієнт залежить від рівня проведення. Коефіцієнт значущості для наукових шків, визнаних на міжнародному рівні, на думку експертів, дорівнює 9,2, всеукраїнський рівень – 9,1, регіональний та загальноуніверситетський рівень – 7,9 та 7,8 відповідно. Індикатор визначається шляхом прямих вимірів.

Наявність науково-дослідних лабораторій на кафедрі – останній індикатор з цієї групи, коефіцієнт значущості дорівнює 8,3. Індикатор визначається шляхом прямих вимірів.

Також експертами додатково було запропоновано такі індикатори: відсоток молодих науковців серед штатних співробітників кафедри (доктори наук до 35 років), наявність на кафедрі більш ніж однієї наукової школи, відсоток штатних співробітників кафедри, що за сумісництвом працюють у наукових установах, наявність серед штатних співробітників кафедри членів-кореспондентів та дійсних членів державних академій наук.

Критерію „якість підготовки науково-педагогічних кадрів” відповідають 4 індикатори, перший з яких – число штатних викладачів, що пройшли в звітному році підвищення кваліфікації, до загального числа штатних викладачів, коефіцієнт значущості залежить від місця проведення курсів підвищення кваліфікації, а саме дорівнює 8,8 в разі, якщо викладачі пройшли підвищення кваліфікації за кордоном, в іншому вітчизняному ВНЗ – 7,5 та 5,4 – якщо пройшли підвищення кваліфікації у ВНЗ, де працюють. Індикатор з ваговим коефіцієнтом 5,4 надалі не розглядатиметься для характеристики діяльності університетської кафедри, оскільки має незначний вплив. Число штатних викладачів, що пройшли в звітному році підвищення кваліфікації визначається шляхом прямих вимірів, а загальний індикатор визначається за формулою:

$$I_{\text{підв.квал.}} = \frac{K}{K_{\text{загальна}}},$$

де K – кількість штатних викладачів, що пройшли в звітному році підвищення кваліфікації;

$K_{\text{загальна}}$ – загальна кількість штатних викладачів.

Число докторів наук, підготовлених з числа штатних співробітників кафедри за останні 3 роки – другий індикатор з цієї групи, коефіцієнт значущості дорівнює 9. Індикатор визначається шляхом прямих вимірів.

Наступний індикатор – це число кандидатів наук, підготовлених з числа співробітників кафедри, аспірантів і здобувачів за останні 3 роки, коефіцієнт значущості дорівнює 8,9. Індикатор визначається шляхом прямих вимірів.

Кількість аспірантів, що закінчили аспірантуру із захистом дисертації в строк закінчення аспірантури, до загального випуску аспірантів за останні три роки – четвертий індикатор з цієї групи, коефіцієнт значущості, на думку експертів, дорівнює 8,2. Кількість аспірантів, що закінчили аспірантуру із захистом дисертації в строк закінчення аспірантури, визначається шляхом прямих вимірів, а загалом індикатор визначається за формулою:

$$I_{к.асп.} = \frac{K_{зах.}}{K_{загальна}},$$

де $K_{зах.}$ – кількість аспірантів, що закінчили аспірантуру із захистом дисертації в строк закінчення аспірантури;

$K_{загальна}$ – загальна кількість аспірантів кафедри.

Експертами було запропоновано включити додаткові індикатори для даного критерію: кількість співробітників кафедри, що виконали дисертацію поза аспірантурою (докторантурою) та відсоток штатних співробітників кафедри, що захистили дисертацію та залишились працювати на кафедрі.

Критерію якості виховної роботи серед студентів відповідає 5 індикаторів, перший з яких – кількість позанавчальних заходів, що проводять куратори груп протягом року, коефіцієнт значущості, на думку експертів, дорівнює 7,2. Індикатор визначається шляхом прямих вимірів.

Другий індикатор з цієї групи – кількість студентів, які працюють на посадах лаборантів та інженерів на кафедрі (за звітний період – 1 навчальний рік), коефіцієнт значущості для цього індикатора дорівнює 5,3. Індикатор надалі розглядати не будемо, оскільки експерти вважають, що даний індикатор має незначний вплив на діяльність кафедри.

Питома вага випускників, що закінчили денну форму навчання в попередньому році, та працюють за профілем кафедри, в загальному випуску – це третій індикатор з цієї групи, коефіцієнт значущості дорівнює 6,2. На думку експертів індикатор не має значного впливу на діяльність кафедри, проте, на наш погляд його доцільно використовувати, бо цей індикатор характеризує результати діяльності кафедри. Кількість випускників, що закінчили денну форму навчання в попередньому році, та працюють за профілем кафедри, визначається шляхом прямих вимірів, а загальний індикатор визначається за формулою:

$$I_{\text{випуск.}} = \frac{K}{K_{\text{загальна}}},$$

де K – кількість випускників, що закінчили денну форму навчання в попередньому році, та працюють за профілем кафедри;

$K_{\text{загальна}}$ – загальна кількість випускників, що закінчили денну форму навчання в попередньому році.

Наступний індикатор – загальна кількість кураторів із числа штатних співробітників кафедри, коефіцієнт значущості дорівнює 5,7, тому надалі його не розглядатимемо.

Наявність системи зв'язку кафедри з випускниками – п'ятий індикатор з цієї групи критеріїв, коефіцієнт значущості для цього індикатора, на думку експертів, дорівнює 7,4. За оцінками експертів цей індикатор не набрав максимального коефіцієнту, проте, на нашу думку, він має значний вплив на діяльність кафедри.

Таким чином, на основі аналізу існуючих методик визначення рейтингів ВНЗ та рейтингів університетських кафедр, функцій кафедр, результатів експертного опитування нами було розроблено комплекс критеріїв (якість навчальної роботи, якість методичної роботи, якість науково-дослідної роботи, якість підготовки науково-педагогічних кадрів та якість виховної роботи серед студентів) та відповідних їм індикаторів для оцінки діяльності університетських кафедр, і визначено коефіцієнти значущості для кожного індикатора.

Література

1. **Васильев Ю. С.**, Глухов В.В., Федоров М.П. Экономика и организация управления вузом: Учебник. – 2-е изд., испр. и доп. / Под ред. д.э.н. В.В. Глухова. – СПб. : Лань, 2001.
2. **Иус Д. В.** Компьютерная поддержка инновационной педагогической деятельности кафедры: диссертация ... кандидата

педагогических наук : 13.00.08 Краснодар, 2007 232 с., Библиогр.: с. 185–200
РГБ ОД, 61:07–13/2713

3. **Рейтинг** украинских высших учебных заведений по степени удовлетворенности образованием [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.yourcompass.org/>.

4. **Рейтинг** ВУЗов Украины журнала „Деньги” [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.abiturient.in.ua/ru/rating/rating_dengi.

5. **Методика** определения рейтингов университетов Украины „Топ–200 Украины” [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://projects.zn.ua/top200>.

6. **The Berlin Principles** of Ranking of Higher Education Institutions. The Proceedings of 2nd Meeting of the International Rankings Expert Group (IREG): „Methodology and Quality Standards of Rankings”, 18–20 May 2006, Berlin, Germany.

7. **Jan Sadlak**, Liu Nian Cai. The World-Class University and Ranking: Aiming Beyond Status. UNESCO-CEPES, Shanghai Jiao Tong University, Cluj University Press, 2007 – 379 p.

8. **Methods** of Determination of University Ranking in Ukraine. UNESCO Chair „Higher Technical education, applied system analysis and informatics”. The Proceedings of 2nd Meeting of the International Rankings Expert Group (IREG): „Methodology and Quality Standards of Rankings”, 18–20 May 2006, Berlin, Germany.

Smagina O. A.

The criteria of efficiency of activity of producing university department

In the article the criteria of efficiency of activity of university department are considered and proper indicators are determined after such algorithm. At first, the existent methods of determination of rating universities and rating of their structural subdivisions are analyzed. This list is worked, criteria and indicators which, in our view, expediently to use for estimation of activity of university department are determined. The got list of criteria is structured according to the main functions of university department (educational, methodical, research, educate work among students, scientific-pedagogical personnel training and in-plant training of

specialists). From 5 to 11 indicators are put in accordance to each of five criteria, depending on maintenance of criteria. After it by the expert evaluation the meaningfulness of each of these criteria and indicators are certain for objective estimation of activity of department. The final complex of criteria and indicators was formed taking into account opinions of experts.

Key words: rating, complex criteria, indicator, university department, efficiency of activity of university department.

Відомостій про автора

Смагіна Ольга Олександрівна – аспірант кафедри державної служби, управління навчальним та соціальним закладом Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Коло наукових інтересів: інформаційно-комунікаційні технології в освіті, системний аналіз процесів упровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освіту.

Стаття надійшла до редакції 28.11.12

Прийнято до друку 26.04.13